

Bargen Twf Canolbarth Cymru Cytundeb Penawdau Telerau

UK Government Wales
Llywodraeth y DU Cymru

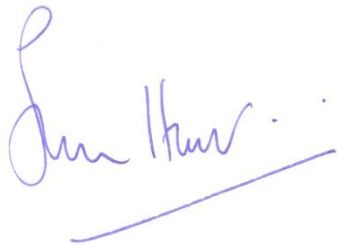
Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Cyngor Sir
CEREDIGION
County Council

Trwy arwyddo'r ddogfen hon rydym yn cadarnhau ein hymrwymiad ar y cyd i sicrhau bod Bargen Twf Canolbarth Cymru'n cael ei gweithredu'n llawn.

Y Gwir Anrh Simon Hart AS
Ysgrifennydd Gwladol Cymru
Llywodraeth y DU

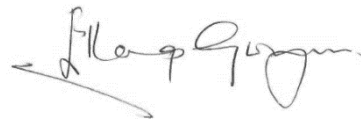
Lee Waters AS
Dirprwy Weinidog yr Economi a
Thrafnidiaeth
Llywodraeth Cymru

David TC Davies AS
Is-ysgrifennydd Gwladol Seneddol Cymru
Llywodraeth y DU

Y Cyng Rosemarie Harris
Arweinydd
Cyngor Sir Powys

Y Cyng Ellen ap Gwynn
Arweinydd
Cyngor Sir Ceredigion

Mae holl Bartïon i'r Cytundeb Penawdau Telerau hyn wedi darparu eu llofnodion yn electronig.

CEFNDIR

1. Mae rhanbarth Canolbarth Cymru'n cynnwys ardaloedd awdurdodau lleol Ceredigion a Phowys. Mae gan Ganolbarth Cymru enw da am hyrwyddo twf economaidd rhanbarthol drwy bartneriaeth. Ers creu Partneriaeth Twf Canolbarth Cymru yn 2015, mae partneriaid cyhoeddus, preifat a gwirfoddol ar draws y rhanbarth wedi datblygu arweinyddiaeth a llais i ddylanwadu ar, a chryfhau'r ffocws ar dyfu economi Canolbarth Cymru.
2. Gwahoddwyd rhanbarth Canolbarth Cymru gan Lywodraeth y DU a Llywodraeth Cymru (y Llywodraethau) yn 2017 i ddatblygu Bargaen Twf, ac ers hynny mae partneriaid wedi bod wrthi'n datblygu'r sylfaen tystiolaeth angenrheidiol drwy waith comisiynu ac ymgysylltu manwl, i lunio cynnig credadwy, ochr yn ochr â gweledigaeth ehangach o ran buddsoddi rhanbarthol.
3. Yn Rhagfyr 2019, ffurfiodd Cyngor Sir Powys a Chyngor Sir Ceredigion (yr Awdurdodau Lleol) Gytundeb Rhyng-Awdurdod, i ffurfioli'r cydweithio a'r llywodraethu oedd ei angen i ddatblygu Bargaen Twf ar gyfer Canolbarth Cymru (y Fargen), ac i gytuno ar ddogfen Penawdau Telerau gyda'r Llywodraethau.
4. Gosododd y Cytundeb Rhyng-Awdurdod y sylfeini ar gyfer sefydlu dull rhanbarthol o lywodraethu ar ffurf Cyd-bwyllgor (Bwrdd Tyfu Canolbarth Cymru (BTCC)) a grŵp sector preifat (Grŵp Strategaeth Economaidd). Mae'r Cytundeb hefyd yn gosod y swyddogaethau a'r awdurdodau arweiniol i gefnogi'r broses angenrheidiol ar gyfer darparu cyngor, cydlyniant, a gwneud penderfyniadau i ddatblygu'r Fargen.
5. Ym Mai 2020, rhoddodd BTCC sêl ei fendith i gyhoeddi'r ddogfen 'Gweledigaeth ar gyfer Tyfu Canolbarth Cymru' a'i chyflwyno i'r Llywodraethau. Roedd y ddogfen yn amlinellu 'Cynllun Economaidd Strategol' ar gyfer rhanbarth Canolbarth Cymru, yn ogystal â llwybr arfaethedig ar gyfer datblygu'r Fargen. Roedd hefyd yn adeiladu ar yr ymgysylltu helaeth a mewnbwn gan randdeiliaid, i helpu i siapio'r cyd-destun strategol a'r achos dros fuddsoddi yng Nghanolbarth Cymru – gan osod y Fargen bosib yn ei chyd-destun fel catalydd allweddol i drawsnewid economi'r rhanbarth, fel rhan o drefn ariannu ehangach.
6. Mae'r Awdurdodau Lleol a'r Llywodraethau wedi cytuno i weithio gyda'i gilydd i sicrhau Bargaen Twf ar gyfer rhanbarth Canolbarth Cymru. Mae'r Penawdau Telerau hyn yn gosod cwmipas arfaethedig y Fargen, a fydd yn sail i bortffolio o fuddsoddiadau a fydd yn trawsnewid economi Canolbarth Cymru.
7. Gyda'i gilydd, cyfeirir ar yr Awdurdodau Lleol, Llywodraeth y DU a Llywodraeth Cymru yn y ddogfen hon fel y Partïon.
8. Bydd BTCC yn penodi un o'r Awdurdodau Lleol i weithredu ar ran y ddau Awdurdod Lleol, gan ysgwyddo'r cyfrifoldeb dros dderbyn a defnyddio'r cyllid a dderbynnir ar gyfer y Fargen; yn hynny o beth, cyfeirir at yr Awdurdod Lleol hwnnw fel y 'Corff Atebol'. Gosodir a chytunir ar hyn fel rhan o ail Gytundeb Rhyng-Awdurdod (Cytundeb Rhyng-Awdurdod

- 2). Sefydli'r Swyddfa Rheoli Portffolio, a fydd yn gweithredu fel prif ryngwyneb rhwng yr Awdurdodau Lleol, y Llywodraethau, a rhanddeiliaid/cynghorwyr allweddol. Bydd y Corff Atebol yn gyfrifol am y cyllid, a bydd yn defnyddio ac yn rhyddhau cyllid o'r fath yn unol â thelerau ariannu o'r fath (a osodir yn fanwl yn y llythyrau grant a ddsbarthir gan Lywodraeth Cymru). Y Corff Atebol ar hyn o bryd yw Cyngor Sir Ceredigion. Bydd yr ail Gytundeb Rhyng-Awdurdod yn cadarnhau pwy fydd y Corff Atebol yn ystod cyfnod cyflawni'r Fargen.
9. Bydd BTCC yn atebol am gyflawniad cyffredinol a llwyddiant y Fargen, ac unrhyw atebolrwydd democrataidd, gwleidyddol a chyhoeddus. Bydd BTCC yn cael cymorth gan y Swyddfa Rheoli Portffolio a'r Corff Atebol (bydd yr olaf yn cyflawni'i ddyletswyddau penodol ar ran BTCC, fel y'u gosodir yn y Cytundeb Rhyng-Awdurdod ar y pryd.)
10. Y bwriad yw y bydd y Fargen yn cael ei dogfennu mewn cytundeb a wneir gan y Partïon ('Cytundeb Terfynol y Fargen'.) Mae'r Partïon yn anelu at gwblhau Cytundeb Terfynol y Fargen cyn gynted ag y bo'n ymarferol bosib ar ôl cwblhau'r Penawdau Telerau hyn.
11. Bydd cyllid yn cael ei ddyrannu ar ffurf llythyr dyfarnu cyllid a anfonir gan Lywodraeth Cymru; dyfarnir cyllid yn sgil cymeradwyo Achos Busnes Portffolio sy'n greiddiol i Gytundeb Terfynol y Fargen, a dim ond pan fydd yna gydymffurfio â'r prosesau llywodraethu a sicrwydd trylwyr sydd ar waith.
12. Cyn cwblhau Cytundeb Terfynol y Fargen, bydd BTCC yn trefnu bod y ddau Awdurdod Lleol yn ffurfio cytundeb llywodraethu mwy manwl (h.y. ail Gytundeb Rhyng-Awdurdod). Bydd hwn yn diffinio rôl, swyddogaeth, ac aelodaeth y cyrff llywodraethu rhanbarthol ymhellach, yn ogystal â'r berthynas rhwng y Corff Atebol, yr awdurdod lleol arall, y Llywodraethau, ac unrhyw rhanddeiliaid/cynghorwyr allweddol, i hwyluso cyfnod cyflawni'r Fargen. Bwriedir y bydd yr ail Gytundeb Rhyng-Awdurdod yn disodli a chymryd lle'r un cyntaf.
13. Mae'r ddau Awdurdod Lleol wedi gweithio'n agos â'r Llywodraethau, a hyd yma, maent wedi penodi a gwneud defnydd o'r arbenigedd perthnasol i sicrhau bod unrhyw brosesau a fabwysiadir yn cydymffurfio'n llwyr â chanllawiau'r Trysorlys ac arfer gorau'r ddwy Lywodraeth. Disgwylir i'r Awdurdodau Lleol barhau i weithredu a chydweithredu yn y modd hwn, gan anelu at gydweithio a chyd-ddatblygu dull portffolio (yn unol â chanllawiau newydd y ddwy Lywodraeth) i sicrhau bod y buddsoddiad yn dod â'r gwerth gorau posib i ranbarth Canolbarth Cymru.
14. Bydd y Llywodraethau'n gweithio ar y cyd drwy Fwrdd Gweithredu Dinasoedd a Thwf Cymru fel cyd-noddwyr y Fargen. Mae'r ddwy Lywodraeth yn cydnabod y bydd mewnblannu rheolaeth o'r rhaglen a'r prosiect, a phennu pwyntiau cymeradwyo sicrwydd ffurfiol cyn arwyddo Cytundeb Terfynol y Fargen yn rheoli risg ac yn cynyddu hyder yn y gallu i gyflawni. Bydd y dull hwn yn gymorth i bawb sy'n gyfrifol am gyflawni llwyddiannus, ac yn rhoi hyder i gyllidwyr a rhanddeiliaid eraill y gellir cyflawni'r portffolio ar amser, o fewn y gyllideb, ac i safon uchel.

CRYNODEB GWEITHREDOL

15. Mae Canolbarth Cymru'n cynnwys dwy ardal awdurdod lleol, sef Ceredigion i'r Gorllewin, a Phowys i'r Dwyrain; gyda'i gilydd mae'r ddwy ardal wledig gan fwyaf hyn yn cyfrif am 34% o ehangdir cyfan Cymru. Mae'r rhanbarth yn gartref i boblogaeth o ychydig dros 200,000 ac mae'n adnabyddus am ei harddwch naturiol, ei ymchwil a'i arbenigedd diwydiannol, ei hunaniaeth ddiwylliannol gadarn a'i dreftadaeth. Mae economi Canolbarth Cymru'n chwarae rhan hanfodol o ran hyrwyddo a chefnogi twf rhyng-ranbarthol ar draws Cymru a'r DU, gan gyfrannu ~£3.6bn o werth ychwanegol gros bob blwyddyn.
16. Mae Canolbarth Cymru'n llai adnabyddus fel ardal o gyfleoedd economaidd heb eu cyffwrdd. Gyda chyfraddau uwch o fusnesau sy'n goroesi na chyfartaledd Cymru, a chydag asedau naturiol ac academaidd sy'n cynnig dewis amlwg i ymchwil arloesol, ynghyd â chryfderau busnes nodedig o fewn sectorau allweddol, mae'n darparu cyfleoedd cadarn i gryfhau clystyrau diwydiannol. Mae'n rhanbarth sydd â chyflenwad da o lafur dawnus a medrus, a chysylltiadau cymudo oddi mewn ac oddi allan i'r rhanbarth i rannau eraill o Gymru a dros y ffin i Loegr.
17. Mae nifer o heriau'n wynebu economi'r rhanbarth fodd bynnag. Ar hyn o bryd mae cysylltedd gwael, cynhyrchiant araf, seilwaith sgiliau cyfyngedig, cyfyngiadau grid, a diffyg seilwaith i gefnogi busnesau, yn amharu ar drigolion a busnesau'r rhanbarth. Bydd cynigion a ddatblygwyd yn y rhanbarth i fynd i'r afael â'r heriau hyn, ac i harneisio'r asedau a'r cyfleoedd, yn cael eu cyflwyno fel portffolio i sicrhau buddsoddiad cyfalaf. Bydd hyn yn chwarae rôl ganolog o fewn strategaeth fuddsoddi ehangach, i wireddu'r uchelgais a fynegwyd yn y Weledigaeth ar gyfer Tyfu Canolbarth Cymru yn llawn.
18. Bydd y ddwy Lywodraeth yn gweithio ar y cyd ag Awdurdodau Lleol i gyflawni Bargen a fydd yn chwarae rhan yn yr ymdrechion i adfer a sicrhau twf ar draws economïau Cymru a'r DU yn y dyfodol. Mi fydd yn mabwysiadu dull a reolir drwy bortffolio yn ystod ei ffrâm amser 15 mlynedd. Bydd hyn yn caniatáu cyflwyno cynigion aeddfed fel ysgogiad economaidd i gynorthwyo adferiad uniongyrchol ac adnewyddiad dros y tymor hirach o fewn economi'r rhanbarth. Mae'r Fargen mewn sefyllfa arbennig o dda i ddatblygu myriadau sy'n cyd-fynd ag uchelgeisiau'r ddwy Lywodraeth i weld yr economi'n adfer ac yn ffynnu yn y dyfodol.
19. Mae'r ddwy Lywodraeth wedi ymrwymo i barhau i gefnogi'r rhanbarth, ac i harneisio ei potensial economaidd llawn. Mae'r ddogfen Penawdau Telerau hon yn diffinio'n fras y gweithgareddau y bydd y Llywodraethau'n eu cefnogi, yn amodol ar gadarnhad bod y gweithgareddau hyn yn ymarferol, yn cynnig gwerth am arian, yn gyflawnadwy, yn fforddiadwy, ac yn cydymffurfio â Chymorth Gwladwriaethol (er boddhad y ddwy Lywodraeth). Deallir gan bob Parti nad yw hyn yn gyfystyr â chytundeb cyfreithiol rhwymol.

20. Bydd y Llywodraethau'n ymrwymo hyd at £110m i'r Fargen. Disgwylir y bydd hyn yn ysgogi cyfraniadau gan bartneriaid cyhoeddus a phreifat yn y rhanbarth, i gael y gorau posib o'r Fargen, gan osod y fframwaith ar gyfer datblygu'r portffolio.

Y CYFLE

21. Ym Mai 2020, yn dilyn ymgysylltu a chydweithio helaeth, mynegodd BTCC yr angen am newid ar gyfer economi Canolbarth Cymru a gosododd y Fargen yng nghyd-destun strategaeth economaidd ranbarthol ehangach Canolbarth Cymru, gan amlinellu'r uchelgais:

*"i fanteisio'n llawn ar y cyfleoedd sydd ar gael i greu a chefnogi twf economaidd a chymdeithasol drwy oresgyn ei heriau, i ddod yn rhanbarth tecach, doethach sy'n cyfrannu hyd eithaf ei botensial i fynd i'r afael â'i lefelau cynhyrchiant isel."*ⁱ

22. Er gwaethaf nifer o ymdrechion i wella economi'r rhanbarth dros y blynyddoedd, mae Canolbarth Cymru ar ei hôl hi o hyd o'i gymharu â rhanbarthau eraill yng Nghymru a'r DU mewn nifer o feysydd:

- **Cynhyrchiant isel:** Mae Canolbarth Cymru yn parhau i fod ar ei hôl hi o'i gymharu â rhanbarthau eraill Cymru a'r DU yn nhermau real a fesul pen, oherwydd natur dymhorol a strwythur ei sylfaen gyflogaeth. Mae Canolbarth Cymru'n cyfrannu £3.6bn mewn Gwerth Ychwanegol Gros bob blwyddyn i economi'r DU. Mae hyn ymhlith yr isaf yn y DU ac mae'n cymharu â £65.1 biliwn ar gyfer Cymru gyfan, gyda Chanolbarth Cymru'n cyfrannu tua 5.5% o'r Gwerth Ychwanegol Gros a gynhyrchir gan economi Cymru. Mae'r gyfran hon wedi aros yn gyson dros yr ugain mlynedd diwethaf bron. Dylid nodi mai Powys sy'n cofnodi'r perfformiad isaf o ran Gwerth Ychwanegol Gros fesul awr a weithir ar draws holl ardaloedd y DU.
- **Demograffig sy'n newid:** ffigurau poblogaeth sy'n lleihau a demograffig sy'n newid gan arwain at 'ganol cywasgedig' yn sgil poblogaeth hyn gymharol uchel a phoblogaeth oedran gweithio gyfatebol isel. Mae rhagamcanion poblogaeth Canolbarth Cymru ar hyn o bryd yn amcangyfrif gostyngiad o 16% yn y boblogaeth oedran gweithio, a chynnydd o 37% yn y grŵp oedran 65+ hyd at 2039. Os na eir i'r afael â hyn, mae'r duedd a ragwelir yn debygol o leihau gweithlu'r rhanbarth dros y 15 mlynedd nesaf.
- **Sylfaen economaidd gul a bregus:** sy'n creu anghydbwysedd mewn cyflogaeth a chynhyrchiant. Y cyfranwyr mwyaf at Werth Ychwanegol Gros yw gweithgynhyrchu, gwerthu tai, cyfanwerthu a manwerthu. Er mai amaethyddiaeth sy'n cyflogi'r nifer fwyaf o bobl, gan gynrychioli 37% o'r holl fusnesau, mae'n cyfrannu Gwerth Ychwanegol Gros llai o'i gymharu. Mae natur dymhorol y gyflogaeth hefyd yn gwneud yr economi'n fwy bregus, gyda'r sector twristiaeth yn cyflogi nifer sylweddol o bobl yng Nghanolbarth Cymru (23,200 yn Hydref 2019)ⁱⁱⁱ.

- **Dirywiad disgwylidig mewn cyflogaeth:** dros y pum mlynedd diwethaf, mae cyflogaeth yng Nghanolbarth Cymru wedi gostwng tua 4%. Cyn Covid, roedd y rhagolygon cyflogaeth ar gyfer Canolbarth Cymru'n darogan gostyngiad sylweddol yn nifer y swyddi, a fydd yn fwy erbyn hyn oherwydd effeithiau parhaol y pandemig ar fywoliaeth pobl.
- **Marchnad lafur statig sy'n gwanhau:** mae bylchau yn y ddarpariaeth sgiliau a seilwaith i fodloni gofynion y diwydiant – mae hyn yn golygu llai o fynediad a chydardoldeb o ran cyfleoedd i bobl ifanc, gan arwain at fwy o fudo o ranbarth Canolbarth Cymru. Mae ffigur cymudo Powys o ~3,495 yn tanlinellu'n arbennig yr angen i wella cyfleoedd hyfforddiant yn y rhanbarth.
- **Methiant y farchnad:** mae gwendidau economaidd strwythurol sylfaenol yn gwaethygu methiant y farchnad; ac mae'r gyfradd adeiladu masnachol a phreswyl wan a chymharol statig, y sylfaen fusnes gul, a'r lefel isel o ddatblygiad yn y maes digidol, trafnidiaeth a seilwaith y grid ynni yn tystio i hynny. Er enghraifft, tua 81% o eiddo yng Nghanolbarth Cymru sydd â chysylltiad Band Eang Cyflym lawn (30Mbps+); mae hyn yn sylweddol is na'r ffigur cyffredinol ar gyfer Cymru (95%) a'r DU (96%). Dim ond 19% o'r rhanbarth sydd â mynediad at Fand Eang Hynod y Gyflym (100Mbps+), o'i gymharu â Chymru (39.5%) a'r DU (60%).
- **Natur gudd economi wledig:** mae data cyflogaeth cymharol gryf a diweithdra isel yn cuddio tâl isel a thangyflogaeth. Er enghraifft, roedd yr enillion wythnosol amser llawn cyfartalog yn 93% o gyfartaledd y DU yn 2016, ac yn 94% o gyfartaledd Cymru yn 2019.

23. Dros nifer o flynyddoedd, mae rhanddeiliaid allweddol yn y rhanbarth wedi gweithio mewn partneriaeth gadarn i nodi ac ymateb i anghenion a chyfleoedd rhanbarth Canolbarth Cymru; o sefydlu Partneriaeth Tyfu Canolbarth Cymru yn 2015, i'r gwaith diweddar yn sefydlu'r BTCC a grŵp y sector preifat. Mae'r trefniadau hyn wedi galluogi'r rhanbarth i ymgysylltu'n helaeth a chasglu tystiolaeth sylweddol i gyfiawnhau'r angen i fuddsoddi yng Nghanolbarth Cymru, yn y ddogfen 'Gweledigaeth ar gyfer Tyfu Canolbarth Cymru'. Roedd hon yn mynegi cyfleoedd amlwg i fanteisio arnynt o ran hyrwyddwyr ac asedau ymchwil, diwydiannol a dynol presennol er mwyn:

- **Denu a datblygu diwydiannau sy'n hybu cynhyrchiant rhanbarthol, enillion a thwf cyflogaeth** – i fanteisio ar gryfderau ein hasedau ymchwil, diwydiannol a sgiliau.
- **Denu a datgloi buddsoddiad sector preifat** o fewn rhanbarth Canolbarth Cymru drwy sicrhau'r amgylchedd iawn ar gyfer twf.
- **Gwneud Canolbarth Cymru'n bwerdy gwledig** sy'n datblygu cryfderau diwydiannol presennol i gynhyrchu cyfleoedd diwydiant a chyflogaeth newydd.
- **Lleihau'r mudo o'r ardal a chadw gweithlu medrus** drwy gymorth cyflogaeth a sgiliau a arweinir gan y diwydiant, ynghyd â llwybrau cyflogaeth clir.

- **Gwneud defnydd o fuddsoddiadau'r Fargen fel catalydd ar gyfer buddsoddi pellach** a newidiadau polisi, i sicrhau twf teg a chynhwysol ar draws rhanbarth Canolbarth Cymru gyfan, gan wneud y Fargen yn elfen graidd o ymdrechion rhanbarthol ehangach i adfer yr economi.

24. Mae 8 o flaenoriaethau twf strategol wedi'u nodi yn y strategaeth ranbarthol, sy'n gosod y sail ar gyfer datblygu portffolio'r Fargen (a amlinellir yn adran Portffolio'r ddogfen hon (isod)).
25. Dylai gwaith BTCC a rhoi Bargaen Canolbarth Cymru ar waith fod yn gatalydd ar gyfer cydweithredu ehangach i sicrhau'r Fargen, yn ogystal ag amcanion y ddwy Lywodraeth i gefnogi economi'r rhanbarth. Bydd hyn yn ei dro'n gatalydd ac yn gymorth i sicrhau twf yn y dyfodol er budd hirdymor dinasyddion a busnesau Canolbarth Cymru.
26. Bydd BTCC yn sefydlu Swyddfa Rheoli Portffolio i gydlynu'r gwaith o ddatblygu a chyflenwi ymyriadau strategol, gan gynnwys prosiectau'r Fargen. Bydd y Swyddfa hon yn weithredol erbyn cyfnod cyflawni'r Fargen, a bydd yn Ganolfan Rhagoriaeth ar gyfer Rheoli Portffolio, Rhaglenni a Phrosiectau, gyda chyfrifoldeb dros ddatblygu, gweithredu a monitro trefniadau a phrosesau rhaglenni a phrosiectau. Bydd y safonau a'r gweithdrefnau a fabwysiadir gan y Swyddfa Rheoli Portffolio'n seiliedig ar arfer gorau o du'r sector cyhoeddus a phreifat (fel bo'n briodol). Bydd yn cefnogi gweithgareddau a gwaith llywodraethu rhanbarthol BTCC, gan gynnwys grŵp cynghori'r sector preifat (y Grŵp Strategaeth Economaidd). Bydd yn gwasanaethu fel prif ryngwyneb ar gyfer y ddwy Lywodraeth mewn perthynas â'r Fargen, gan ddatblygu perthynas waith agos â'i rhanddeiliaid allweddol ar draws a thu hwnt i'r rhanbarth.
27. Bydd y Fargen yn cael ei chyflawni fel y gosodir yn yr 'Achos Busnes Portffolio' a'r cynllun gweithredu ategol; bydd yn cael ei datblygu a'i chytuno â'r ddwy Lywodraeth a hefyd yn unol â'r ymrwymïadau a ddatblygir fel rhan o Gytundeb Terfynol y Fargen. Cytunir hefyd ar ganlyniadau unrhyw fethiant i fodloni'r amodau a'r ymrwymïadau hyn a'u gosod yn fanwl yng Nghytundeb Terfynol y Fargen.
28. Bydd BTCC yn gweithio gyda'r Llywodraethau i gytuno ar strategaeth a phrotocol cyfathrebu. Bydd y ddogfen yn gosod sut y bydd unrhyw gyfathrebu am y Fargen a'i gweithgareddau perthynol yn digwydd yn y dyfodol mewn ffordd sy'n cwrdd ag anghenion y partneriaid rhanbarthol, yn ogystal â'r ddwy Lywodraeth. Bydd dulliau a strategaethau cyfathrebu'n cael eu rhoi ar waith i sicrhau'r lefelau uchaf o ymgysylltu a chymryd rhan, gan gynnwys defnydd o'r Gymraeg.

Y PORTFFOLIO

29. Cyflwynir y Fargen ar ffurf Achos Busnes Portffolio, a ddiffiniwyd ac a ddatblygwyd o'r 8 o flaenoriaethau twf economaidd strategol a nodwyd yn y ddogfen 'Gweledigaeth ar gyfer Tyfu Canolbarth Cymru':

- **Amaethyddiaeth, bwyd a diod:** mae sector amaethyddol cryf a bywiog sy'n creu cyflogaeth arwyddocaol ac sy'n cynhyrchu i safon a gydnabyddir yn genedlaethol ac yn rhyngwladol, ar y cyd â chryfderau diwydiannol ac arloesi, yn cynnig cyfle i dyfu'r sylfaen economaidd yn sylweddol ac yn arwain at ddatblygu bwyd uchel ei werth newydd.
- **Ymchwil gymhwysol ac arloesi:** mae'n gartref i ddiwydiannau o bwysigrwydd rhyngwladol ac asedau ac arbenigedd ymchwil a datblygu a gydnabyddir yn rhyngwladol, sy'n cynnig cyfleoedd i gynyddu twf cynhyrchiant rhanbarthol.
- **Cynnig twristiaeth cryfach:** rhanbarth unigryw gyda threftadaeth gyfoethog, diwylliant ac asedau naturiol eithriadol sy'n sail i sector twristiaeth bywiog, gan gynnig llwyfan cryf i hybu twf newydd.
- **Ynni:** mae'r rhanbarth mewn sefyllfa arbennig o dda i arwain ymdrechion Cymru a'r DU o ran datblygu a chreu atebion i heriau system ynni yn y dyfodol a chyfrannu tuag at nodau di-garbon net. Mae rhanbarth Canolbarth Cymru wedi datblygu strategaeth ynni gynhwysfawr ^{iv} gyda'r weledigaeth 'o sicrhau system ynni di-garbon net sy'n arwain at fuddiannau cymdeithasol ac economaidd, yn dileu tloedi tanwydd, yn creu gwell cysylltedd rhwng Canolbarth Cymru a gweddill y DU, ac sy'n cyfrannu at ddatgarboneiddio ehangach ar draws y DU'.
- **Cefnogi menter:** gweledigaeth ar gyfer economi gref, gydnherth ac amrywiol yng Nghanolbarth Cymru sy'n galluogi mentrau i ddechrau, tyfu a ffynnu gyda'r cymorth a'r seilwaith iawn.
- **Digidol:** mae cysylltedd yn rhan hanfodol o fywyd modern, sy'n dylanwadu ar sut mae unigolion yn gweithio, yn cyfathrebu ac yn derbyn gwasanaethau. Gellir datgloi cyfleoedd economaidd sylweddol drwy fuddsoddi yn y seilwaith digidol rhanbarthol.
- **Trafnidiaeth:** bydd angen gwella cysylltedd hefyd fel catalydd i hyrwyddo buddsoddi pellach i dyfu rhanbarth Canolbarth Cymru, gan adeiladu ar y cysylltedd presennol i helpu i sicrhau'r rhwydwaith trafndiaeth sydd ei angen i gwrdd â gofynion symudedd cymdeithasol a llafur economi sy'n tyfu.
- **Sgiliau a chyflogaeth:** bydd marchnad lafur effeithiol a gweithredol, gyda chyflenwad priodol o sgiliau a gweithlu medrus i gwrdd â gofynion busnes a diwydiant yn hanfodol os ydy economi Canolbarth Cymru am dyfu a ffynnu.

30. Er y bydd manylion amcanion buddsoddi'r Portffolio'n cael eu datblygu fel rhan o'r achos busnes – bydd gofyn i'r Portffolio sicrhau twf sylweddol o ran swyddi a chynhyrchiant o fewn economi Canolbarth Cymru yn ystod oes y Fargen.
31. Bydd y Portffolio hefyd yn anelu at ddatblygu set ehangach o ganlyniadau a deilliannau cynradd ac eilaidd i hyrwyddo lles economaidd rhanbarth Canolbarth Cymru, drwy fesurau i leihau carbon, cadw sgiliau, lleihau anghydraddoldeb, a datblygu defnydd o'r Gymraeg. Bydd y Fargen hefyd yn archwilio'r rôl y gall ei chwarae o ran hyrwyddo Adferiad Gwyrdd a sicrhau economi fwy cydradd o fewn y DU.
32. Mae manylion gweithgareddau'r Portffolio ar ffurf Rhaglenni a Phrosiectau posib yn cael eu harchwilio ar hyn o bryd fel rhan o'r broses o ddatblygu'r Achos Busnes Portffolio (fel y'i diffiniwyd gan ganllawiau Trysorlys y ddwy Lywodraeth). Bydd BTCC yn gweithio gyda'r ddwy Lywodraeth i ddatblygu dull o gytuno ar y mecanwaith a'r lefel o adolygu a sicrhau ansawdd achosion busnes a fydd yn briodol i lefel y buddsoddiad. Bydd y gofynion yn unol ag arfer gorau a chanllawiau rheoli portffolios ar y pryd. Bydd hyn yn cael ei ddiffinio a'i osod mewn dogfennau sicrwydd, llywodraethu a gweithredu cytunedig, i'w datblygu rhwng arwyddo'r Penawdau Telerau ac arwyddo Cytundeb Terfynol y Fargen.

LLYWODRAETHU A SICRWYDD

33. Mae arweinyddiaeth a rheolaeth gadarn ac effeithiol yn hollbwysig ar gyfer gweithredu llwyddiannus, a darparu sicrwydd a hyder yn y dulliau cyflenwi ar gyfer y llywodraethau, awdurdodau lleol, a phartneriaid rhanbarthol ehangach. Mae'r gwaith o ddatblygu'r Fargen hyd yn hyn wedi golygu ymgysylltu helaeth a mewnbwn gan amrywiaeth eang o randdeiliaid, o ddatblygu'r strategaeth a'r cynigion hyd yma, at sefydlu strwythurau llywodraethu newydd i sicrhau cyngor a mewnbwn cryf o du'r sector preifat. Mae hyn wedi arwain at sefydlu Grŵp Strategaeth Economaidd, sy'n cynnwys, ac sydd wedi'i gadeirio gan gynrychiolwyr y sector preifat. Mae'r Grŵp Strategaeth Economaidd yn darparu cyngor arbenigol, cymorth a her annibynnol i BTCC, i sicrhau bod y cynigion a gyflwynir a'r penderfyniadau a wneir yn adlewyrchu buddiannau'r sector preifat.
34. I gynorthwyo i gyflawni a gweithredu'r Fargen, bydd yr Awdurdodau Lleol yn adeiladu ar y trefniadau llywodraethu cyfredol dan y Cytundeb Rhyng-Awdurdod presennol drwy roi ail Gytundeb Llywodraethu ar waith (a fydd yn disodli'r Cytundeb Rhyng-Awdurdod cyntaf). Fel rhan o fuddsoddiad newydd yn economi'r rhanbarth, bydd Gweinidogion y ddwy Lywodraeth yn disgwyl ymgysylltu effeithiol ag adrannau perthnasol y Llywodraeth, addysg drydyddol, a'r trydydd sector, yn ogystal â mewnbwn ystyrion gan uwch arweinwyr diwydiant a busnes.
35. Bydd trefniadau llywodraethu a sicrwydd y Fargen yn cael eu harwain gan Fframwaith Llywodraethu a Sicrwydd Bargeinion Dinesig a Thwff, a bydd y Partïon yn cytuno i gadw at drefniadau o'r fath sydd yn eu lle ar y pryd.

36. Bydd y ddwy Lywodraeth yn gofyn am ddefnydd o'r canllaw Gwell Achosion Busnes, sy'n defnyddio methodoleg y Model Pum Achos, wrth ddatblygu Achos Busnes Portffolio, a'i raglenni a'i brosiectau diffiniedig. Defnyddir yr Achos Busnes hwn fel sylfaen i ddatblygu a rheoli Portffolio Bargen Twf Canolbarth Cymru. Disgwylir y bydd y gwaith o reoli a chyflawni'r achosion busnes hyn yn dilyn y canllawiau perthnasol ar reoli portffolios, rhaglenni a phrosiectau.
37. Bydd y portffolio, ac unrhyw raglenni a phrosiectau perthynol, yn cael ei berchnogi a'i arwain yn rhanbarthol gan BTCC, a bydd y Corff Atebol yn gyfrifol am reolaeth ariannol y Fargen a swyddogaethau penodol, y manylir arnynt yn yr ail Gytundeb Rhyng-Awdurdod, ar ran BTCC. Cyfrifoldeb y Corff Atebol fydd rheoli ymrwymadau ariannol y Portffolio, a'i raglenni a'i brosiectau, o fewn cyllidebau diffiniedig ac ar ran BTCC.
38. Bydd unrhyw gyllid a addewir gan Lywodraeth Cymru a Llywodraeth y DU ar gyfer y Fargen yn cael ei ddarparu yn ôl proffil ariannu gwastad dros gyfnod o 15 mlynedd, ac ni fydd y cyfnod ariannu hwn yn dechrau nes bod y telerau rhyddhau wedi'u bodloni.
39. Dros oes 15 mlynedd Portffolio'r Fargen, mae'r ddwy Lywodraeth yn bwriadu darparu cyllid i'r Corff Atebol yn flynyddol. Bydd rhyddhau'r arian yn amodol ar gytuno ar ddulliau sicrwydd a monitro cyflawniad y Portffolio er boddhad y Llywodraethau. I ddechrau, bydd hyn yn seiliedig ar arddangos dichonoldeb, ymarferoldeb a gwerth am arian Achos Busnes Portffolio'r Fargen. Fel y cyfryw, mae'r holl ymrwymadau yn y ddogfen hon yn amodol ar gymeradwyo achosion busnes. Fel rhan o'r broses gymeradwyo hon, mi fydd angen boddhau'r Llywodraethau ar nifer o bwyntiau, er enghraifft, bod y cyllid perthnasol yn cyd-fynd â pholisïau perthnasol adrannau a llywodraethau, bod pwerau cyfreithiol perthnasol wedi'u nodi, a bod yr wybodaeth a ddarperir yn cydymffurfio â'r fframwaith llywodraethu a sicrwydd cyfredol
40. Mae'r Partïon yn cytuno y byddant, ar gwblhau Cytundeb y Fargen Derfynol, yn rhan o berthynas 15 mlynedd, a fydd angen esblygu ac addasu. Bydd y Partïon yn gwneud pob ymdrech resymol i ddatblygu a chynnal proses effeithiol ar y cyd, i sicrhau bod eu perthynas yn datblygu'n briodol ac yn unol ag unrhyw egwyddorion ac amcanion cytunedig a nodwyd yng Nghytundeb Terfynol y Fargen neu ddogfennau perthnasol eraill. Mae'r ddwy Lywodraeth yn cydnabod 'Gweledigaeth ar gyfer Tyfu Canolbarth Cymru' BTCC a'r achos a gyflwynir yn y ddogfen dros newid, a'i rôl fel partner o ran gwireddu uchelgais hirdymor rhanbarth Canolbarth Cymru.
41. Mae'r ddwy Lywodraeth a BTCC yn ymrwymo i weithio i wireddu potensial economaidd rhanbarth Canolbarth Cymru, i sicrhau budd ac effaith i'r naill ochr a'r llall o'r arian cyhoeddus, ac i ddatgloi potensial y sector preifat – gan sicrhau bod y Fargen yn chwarae ei rhan, ochr yn ochr â buddsoddi rhanbarthol a buddsoddi ehangach o du'r Llywodraeth yng Nghanolbarth Cymru.
42. Nid oes, ni fwriedir, ac ni ddylid barnu bod unrhyw beth o fewn y Penawdau Telerau hyn yn sefydlu unrhyw bartneriaeth neu fenter ar y cyd rhwng y Partïon, yn golygu bod

unrhyw Barti yn asiant i Barti arall, neu'n awdurdodi unrhyw un o'r Partïon i greu neu ymglymu i unrhyw ymrwymïadau ar gyfer, neu ar ran, unrhyw Barti arall.

DULLIAU O WEITHIO

43. Mae'r Partïon yn cytuno i weithio mewn partneriaeth a gweithio ar y cyd i ddatrys unrhyw broblemau sy'n codi yn ystod oes y Fargen.
44. Mae'r Partïon wedi ymrwymo i sicrhau eglurder wrth weithredu a gwneud penderfyniadau, ond hefyd i gydnabod, er mwyn i berthnasoedd weithredu'n effeithiol, bod yna rai amgylchiadau lle mae'n rhaid i Bartïon gadw cyfrinachedd, yn enwedig pan fydd yna sensitifrwydd masnachol.
45. Mae'r Partïon yn ymrwymo i ddarparu'r wybodaeth sydd ei hangen i alluogi'r ddwy Lywodraeth i ymgymryd â gwaith dadansoddi, sicrwydd a monitro, i ryddhau cyllid o fewn y raddfa amser a gytunwyd, a chydabod y bydd unrhyw wybodaeth o'r fath yn cael ei darparu mewn dull neu ar fformat sy'n cydymffurfio â'r gofynion llywodraethu a sicrwydd ar y pryd, fel y'u pennir gan y naill Lywodraeth neu'r llall.

CAMAU NESAF

46. Bydd y Corff Atebol a'r Awdurdodau Lleol yn adeiladu ar y berthynas bresennol â Swyddfa Cyflawni Prosiectau Llywodraeth Cymru, i sicrhau'r lefel briodol o lywodraethu a sicrwydd sy'n angenrheidiol yn ystod oes y Fargen. Bydd hyn yn sicrhau bod arian cyhoeddus yn cael ei reoli'n gywir, gan gyflawni'r buddiannau a'r canlyniadau a ddymunir. Bydd Cynllun Sicrwydd a Chymeradwyaeth Integredig, wedi'i gyd-gynllunio gan y ddwy Lywodraeth, yn cael ei ddatblygu - gan roi ystyriaeth benodol i ganllawiau'r Awdurdod Seilwaith a Phrosiectau, megis proses Adolygiad Gateway™ Swyddfa Masnach y Llywodraeth. Bydd hyn yn sicrhau bod yna fframwaith sicrwydd cytunedig a fydd yn caniatáu i BTCC fabwysiadu dull rheoli portffolio. Bydd hyn yn sicrhau bod y gweithgaredd a gynigir wrth ddatblygu rhaglenni/prosiectau posib yn cynnwys trefniadau clir ar gyfer datblygu achos busnes sy'n cydymffurfio â'r canllaw Achos Busnes Gwell. Bydd hyn yn sicrhau cydweddu strategol, yn mynd i'r afael ag anghenion busnes, yn sicrhau gwerth cymdeithasol gorau, ac yn gwella dulliau cyflenwi, fforddiadwyedd a lefelau cyflawni - i adlewyrchu meini prawf llwyddiant y Portffolio.
47. Bydd yr Awdurdodau Lleol yn gweithio gyda'r ddwy Lywodraeth i ddatblygu Cytundeb Terfynol y Fargen ar sail Achos Busnes Portffolio Model Pum Achos, cynllun gweithredu manwl, Cynllun Sicrwydd a Chymeradwyaeth Integredig, cynllun ariannol sy'n rhoi ystyriaeth i fforddiadwyedd dros oes y Fargen, ynghyd â fframweithiau monitro a gwerthuso.
48. Mae'r ddwy Lywodraeth yn ymrwymo i gyfathrebu gofynion, dogfennau a cherrig milltir disgwylidig yn glir i'r Awdurdodau Lleol, i sicrhau Cytundeb Terfynol y Fargen. Mewn

ymateb, mae'r Awdurdodau'n ymrwymo i gyd-ddatblygu'r dogfennau gofynnol mewn ffordd amserol a phriodol gyda'r ddwy Lywodraeth.

49. Mae'r Partïon yn ymrwymo i barhau i gydweithio'n agos â'i gilydd i symud ymlaen yn gyflym i ddatblygu'r Fargen, yn amodol ar fodloni gofynion a rhagofynion allweddol, a fydd yn ofynnol i osod sylfaen Cytundeb Terfynol y Fargen.

DIWEDD

-
- ⁱ Gweledigaeth ar gyfer Tyfu Canolbarth Cymru, Mai 2020 – copi ar gael ar <http://tyfucanolbarth.cymru>
 - ii StatsCymru, Rhagfyr 2019 (Bydd y pandemig Covid-19 wedi effeithio ar y ffigur hwn, ac felly hefyd ffigurau economi Cymru a'r DU 2020)
 - iii StatsCymru, Cyflogaeth yn y Gweithle, Hydref 2019
 - iv Strategaeth Ynni Canolbarth Cymru, Haf 2020 – copi ar gael ar <http://tyfucanolbarth.cymru>